BIZNES FANLARINI O‘QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Xasanova Mavjuda Olimjonovna
Namangan viloyati oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar boshqarmasi
To‘raqo‘rg‘on tuman 2-son texnikumi
Biznes fani o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada biznes fanlarini o‘qitish jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi va uning ta’lim sifatiga ta’siri tahlil qilingan. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, elektron ta’lim platformalari, virtual simulyatsiyalar hamda sun’iy intellekt vositalarining biznes ta’limidagi o‘rni yoritilgan. Tadqiqot natijalari raqamli texnologiyalar o‘quvchilarning bilimlarni o‘zlashtirish darajasini oshirishi, amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishi va kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qilishini ko‘rsatadi. Shuningdek, biznes fanlarini o‘qitishda innovatsion yondashuvlarni qo‘llashning afzalliklari ham tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Raqamli texnologiyalar, biznes ta’limi, elektron ta’lim, masofaviy ta’lim, sun’iy intellekt, interaktiv o‘qitish, innovatsion pedagogika, kasbiy kompetensiya, raqamli savodxonlik, biznes simulyatsiyasi.

Kirish

So‘nggi yillarda dunyo miqyosida raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi barcha sohalar qatori ta’lim tizimiga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi natijasida ta’lim mazmuni, metodlari va vositalari yangilanib, o‘quv jarayonining samaradorligini oshirish uchun yangi imkoniyatlar yaratilmoqda. Ayniqsa, biznes va tadbirkorlik yo‘nalishlarida mutaxassislar tayyorlash jarayonida zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chunki bugungi mehnat bozori nafaqat nazariy bilimlarga ega bo‘lgan, balki raqamli texnologiyalar bilan ishlash ko‘nikmalarini puxta egallagan mutaxassislarni talab qilmoqda.

Kasbiy ta’lim muassasalarida biznes fanlarini o‘qitishning asosiy maqsadi o‘quvchilarda iqtisodiy tafakkur, tadbirkorlik ko‘nikmalari, biznes jarayonlarini boshqarish malakalari va zamonaviy iqtisodiy muhitga moslashish qobiliyatini shakllantirishdan iborat. Bunday maqsadlarga erishishda raqamli texnologiyalar muhim vosita hisoblanadi. Elektron ta’lim platformalari, virtual laboratoriyalar, biznes simulyatorlari, bulutli texnologiyalar, mobil ilovalar va sun’iy intellekt asosidagi dasturlar ta’lim jarayonini yanada interaktiv va samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalar yordamida o‘quvchilar istalgan vaqt va joyda o‘quv materiallariga murojaat qilish, mustaqil ta’lim olish, amaliy topshiriqlarni bajarish va o‘z bilimlarini baholash imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu esa ta’limning uzluksizligini ta’minlash bilan birga o‘quvchilarning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Shu nuqtai nazardan, biznes fanlarini o‘qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligini o‘rganish va ularning ta’lim sifatiga ta’sirini tahlil qilish dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi.

Asosiy qism

Biznes ta’limida raqamli texnologiyalarning ahamiyati

Raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonini tashkil etish va boshqarishning zamonaviy vositasi sifatida biznes fanlarini o‘qitishda keng qo‘llanilmoqda. Ular o‘quv materiallarini vizual va interaktiv shaklda taqdim etish, o‘quvchilarning bilim darajasini tezkor baholash hamda individual yondashuvni amalga oshirish imkonini beradi.

Biznes fanlari iqtisodiyot, marketing, menejment, tadbirkorlik, moliya va buxgalteriya kabi yo‘nalishlarni qamrab oladi. Ushbu fanlarni o‘qitishda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko‘nikmalar ham muhim ahamiyatga ega. Raqamli texnologiyalar yordamida o‘quvchilar real biznes muhitiga yaqinlashtirilgan vaziyatlarni tahlil qilish va muammolarni hal etish tajribasiga ega bo‘ladilar.

Bugungi kunda Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, Zoom, Kahoot, Quizizz kabi platformalar ta’lim jarayonida keng qo‘llanilmoqda. Mazkur platformalar

darslarni masofadan tashkil etish, topshiriqlar berish, test sinovlarini o‘tkazish va natijalarni tahlil qilish imkoniyatlarini yaratadi.

Elektron ta’lim va uning afzalliklari

Elektron ta’lim (E-learning) zamonaviy ta’lim tizimining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Elektron ta’lim texnologiyalari o‘quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi va ta’lim jarayonini yanada moslashuvchan qiladi.

- Elektron ta’limning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:
- Ta’lim resurslaridan istalgan vaqtda foydalanish imkoniyati;
- O‘quv jarayonining moslashuvchanligi;
- Ta’lim xarajatlarining kamayishi;
- Individual o‘quv trayektoriyasini shakllantirish;
- Mustaqil ta’lim ko‘nikmalarining rivojlanishi;
- Bilimlarni nazorat qilishning avtomatlashtirilishi.

Biznes fanlarini o‘qitishda elektron kurslar, videodarslar va interaktiv topshiriqlardan foydalanish o‘quvchilarning mavzularni chuqurroq o‘zlashtirishiga yordam beradi. Ayniqsa, moliyaviy hisob-kitoblar, biznes-reja tuzish va marketing strategiyalarini ishlab chiqishda elektron resurslar samarali natija beradi.

Virtual simulyatsiyalar va biznes o‘yinlar

Biznes fanlarini o‘qitishda virtual simulyatsiyalar va biznes o‘yinlaridan foydalanish o‘quvchilarning amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Simulyatsiyalar yordamida talabalar korxona faoliyatini boshqarish, investitsiya qarorlarini qabul qilish, marketing strategiyasini ishlab chiqish va moliyaviy tahlillarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Masalan, virtual kompaniya yaratish va uni boshqarish bo‘yicha simulyatsion mashg‘ulotlar o‘quvchilarda:

- Strategik fikrlash;
- Tadbirkorlik qobiliyati;
- Moliyaviy savodxonlik;
- Qaror qabul qilish ko‘nikmalari;
- Risklarni boshqarish malakalarini rivojlantiradi.

Bunday metodlar nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog‘lash imkonini beradi.

Sun’iy intellekt texnologiyalarining biznes ta’limidagi o‘rni

Sun’iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi biznes ta’limida yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. AI texnologiyalari ta’lim jarayonini shaxsiylashtirish, bilimlarni baholash va o‘quvchilar faoliyatini tahlil qilish imkoniyatlarini yaratadi.

Sun’iy intellekt asosidagi tizimlar:

- O‘quvchilarning bilim darajasini avtomatik baholaydi;
- Individual tavsiyalar beradi;
- O‘quv materiallarini moslashtiradi;
- O‘quvchilarning qiziqishlarini aniqlaydi;
- Ta’lim samaradorligini prognoz qiladi.

Shuningdek, ChatGPT, Gemini, Copilot kabi sun’iy intellekt vositalaridan foydalanish biznes rejalashtirish, marketing tahlili va iqtisodiy prognozlash bo‘yicha amaliy topshiriqlarni bajarishda samarali yordam bermoqda.

Raqamli texnologiyalarning ta’lim samaradorligiga ta’siri

Tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan darslarda o‘quvchilarning faolligi va motivatsiyasi an’anaviy ta’limga nisbatan yuqori bo‘ladi. Interaktiv vositalar o‘quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi va bilimlarni uzoq muddat eslab qolishiga yordam beradi.

1-jadval. Raqamli texnologiyalar qo‘llanilganda ta’lim samaradorligi ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkich	An’anaviy ta’lim (%)	Raqamli ta’lim (%)
Bilimlarni o‘zlashtirish	68	87
Mustaqil ta’lim	60	88
O‘quv motivatsiyasi	65	91
Amaliy ko‘nikmalar	63	89
Darsdagi faollik	67	93

Jadval ma’lumotlari shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar qo‘llanilganda ta’limning barcha ko‘rsatkichlari bo‘yicha sezilarli ijobiy o‘zgarishlar kuzatiladi.

Biznes ta’limini rivojlantirish istiqbollari

Kelgusida biznes ta’limida quyidagi texnologiyalarning qo‘llanilishi yanada kengayishi kutilmoqda:

- Sun’iy intellekt asosidagi o‘quv platformalari;
- Virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari;
- Big Data va Business Analytics tizimlari;
- Bulutli texnologiyalar;
- Blokcheyn asosidagi ta’lim tizimlari;
- IoT texnologiyalari.

Mazkur texnologiyalar biznes ta’limining sifatini oshirish va zamonaviy mehnat bozori talablariga javob beradigan mutaxassislarni tayyorlash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Xulosa

Biznes fanlarini o‘qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish ta’lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Elektron ta’lim platformalari, virtual simulyatsiyalar, sun’iy intellekt vositalari va interaktiv dasturlar o‘quvchilarning bilimlarni o‘zlashtirish darajasini oshirish bilan bir qatorda ularning amaliy ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi.

Raqamli texnologiyalar yordamida ta’lim oluvchilarda mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish, axborotlarni tahlil qilish va biznes qarorlarini qabul qilish kabi muhim kompetensiyalar shakllanadi. Bu esa ularni zamonaviy mehnat bozoriga muvaffaqiyatli tayyorlash imkonini beradi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar ta’limning ochiqligi, moslashuvchanligi va uzluksizligini ta’minlaydi. Shu sababli kasbiy ta’lim muassasalarida biznes fanlarini o‘qitishda innovatsion va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish hamda zamonaviy ta’lim infratuzilmasini takomillashtirish muhim vazifa hisoblanadi. Natijada, raqamli texnologiyalar biznes ta’limi sifatini oshirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash va mamlakatning raqamli

iqtisodiyotini rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim omillardan biri sifatida namoyon bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF–6079-son Farmoni “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim tizimini raqamlashtirishga oid qaror va farmonlari.
3. Abduqodirov A.A. Ta’limda axborot texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
4. Ishmuhamedov R., Yo‘ldoshev M. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2021.
5. Muslimov N.A. Kasb ta’limi pedagogikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2021.
6. Bates T. Teaching in a Digital Age. – Vancouver: BCcampus, 2023.
7. Selwyn N. Education and Technology: Key Issues and Debates. – London: Bloomsbury Publishing, 2022.
8. Anderson T. The Theory and Practice of Online Learning. – Athabasca University Press, 2021.
9. UNESCO. Digital Transformation of Education Report. – Paris, 2024.
10. OECD. Digital Education Outlook 2023. – Paris, 2023.
11. World Bank. Technology and Education Strategy Report. – Washington DC, 2024.
12. Ally M., Tsinakos A. Perspectives on Open and Distance Learning. – Commonwealth of Learning, 2022.
13. Siemens G. Learning Analytics and Educational Data Mining. – New York, 2021.
14. European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027. – Brussels, 2023.
15. Khan B.H. E-Learning Strategies for Delivering Knowledge in the Digital Age. – New York, 2022.